

YERELLEŞMENİN BÖLGESEL KALKINMA AJANSLARINDA ORTAYA KOYDUĞU DEĞİŞİMLER

Changes that Localization Put Forth In Regional Development Agencies

Mahmut Umut Ferman AKBULUT

Yüksek Lisans Mezunu, Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kamu Yönetimi ABD,
umutferman6106@gmail.com Konya/Türkiye

Akbulut, M. U. F. (2018). “Yerelleşmenin Bölgesel Kalkınma Ajanslarında Ortaya Koyduğu Değişimler”, International Journal of Academic Value Studies, Vol:4, Issue:21; pp:822-829

Makale Türü: Araştırma Makalesi

ARTICLE INFO

Article History

Makale Geliş Tarihi
Article Arrival Date
02/06/2018

Makale Yayın Kabul Tarihi
The Published Rel. Date
25/07/2018

Anahtar Kelimeler

Yerelleşme, Bölge, Bölgesel Kalkınma, Bölgesel Kalkınma Ajansları

Keywords:

Localisation, Region, Regional Development, Regional Development Agencies.

ÖZ

Küreselleşme süreciyle beraber, ulus devletin egemenliği sarsılmış, devletin yeni ve farklı rol tanımının yapılması gereği ortaya çıkmıştır. Bu gerekliliğin etkisiyle, Dünya ekonomisinde gittikçe artan yerelleşme politikalarının neticesinde küresel sermaye yerel yönetimleri kendisine ortak seçmiş, yerelleşme söylemiyle gündemde olan Bölgesel Kalkınma Ajansları bu anlayışta yeni ortak olarak belirlemiştir. Bu çalışma ile, yerel ve bölgesel kalkınmanın gerisinde kalmak istemeyen Dünya ülkeleri ile geleceğin birleşik Avrupa'sını gerçekleştirebilmek için AB ülkeleri ve Avrupa Birliği'ne uyum sürecini yaşayan Türkiye'nin yerelleşme ve bölgeselleşme politikalarında gerçekleştirdiği bir takım düzenlemeler ele alınmış ve bölgesel gelişme ve yerelleşme bağlamında günümüzün popüler aktörü haline gelen Bölgesel Kalkınma Ajansları'nın bu süreçlerle beraber yaşadığı değişim ve dönüşümlerin incelenmesi amaçlanmıştır.

ABSTRACT

Along with the globalization process, the sovereignty of the nation-state has been shaken and the state has been required to define a new and different role. Under the influence of this necessity, as a result of the increasing localization policies in the world economy, global capital has chosen the local governments as its partner, and the regional development agencies on the agenda with the discourse of localization have determined as new partners in this understanding. With this work, the countries of the world who do not want to lag behind local and regional development with the EU countries in order to realize the united Europe of the future Turkey's harmonization process with the European Union living in the decentralization and regionalization policy in a number of regulations that performs discussed and it is aimed to examine the changes and transformations experienced by Regional Development Agencies that have become popular actors in the context of regional development and localization.

1. GİRİŞ

İkinci Dünya Savaşı sonrasında dünyanın yeniden şekillendirildiği yıllarda yerel kalkınma girişimleri, devletin ekonomik alandan elini çekmeye başlaması ve merkezi yönetimlerin gücünü azaltmasıyla beraber merkez çıkışlı yani yukarıdan aşağıya bir anlayışla değil aşağıdan yukarıya diğer ifadeyle adem-i merkezîyetçi bir yapıya doğru gidilerek merkezîyetçiliğin yerini bölge planlama birimleri üzerine kurulan yerelleşme politikaları uygulamaları yürütülmeye başlanmıştır. Yaşanan bu süreçle birlikte geleneksel politikalar yerini tabandan tavana kalkınma politikalarına bırakmıştır. Kalkınma politikalarında yürütülen tabandan tavana yönetim modeli, bölgesel gelişme ve yerelleşme neticesinde çağın önemli rol oynayan karakteri konumunda bulunan Bölgesel Kalkınma Ajansları gibi yerel kurumların önemini artırmış ve Bölgesel Kalkınma Ajansları bu düşüncede örnek model teşkil etmeye başlamıştır.

Bölgesel Kalkınma Ajansları'nın varoluş sebepleri arasında; bölgesel politikaların uygulanması, yerel ve bölgesel düzeydeki girişimciliği destekleme, alt yapı hizmetlerinin sunulması ve geliştirilmesi

alanında yardımcı olma, özel sektörün yakın geleceği için yerel-bölgesel çözüm önerileri araştırma ve bölgesel talepleri karşılayacak düzeyde yeni ürün ve hizmet üretimi için finansal garantiler ile çözümler bulunmaktadır.

Bu çalışmada, ilk olarak yerelleşme kavramı ve yerelleşmeyi ortaya çıkaran nedenler ele alınacaktır. Daha sonra bölge kavramı ve bölge türleri ile bölgesel kalkınma ve Bölgesel Kalkınma Ajansları hakkında bilgiler aktarılacaktır. Son olarak ise yerelleşme sürecinin bölgesel kalkınma politikalarında ve Bölgesel Kalkınma Ajansları'nda meydana getirdiği değişimler incelenmiştir.

2. YERELLEŞME

Geleneksel manada yerelleşme, Fransız yönetim modeline mutabık düzeyde, "devletin içinde, yukarıdan aşağıya bir yetki aktarımı" süreci olarak ifade edilirken; çağımızın küreselleşme sürecinde ise yerelleşme, "merkezden taşra örgütüne yetki devri", "taşra örgütünden yerel yönetimlere yetki devri", "yetkinin her kademedede bir alta devri" ve "yetkilerin topluma-özel sektöre devri" anlamlarını beraber ifade eden bir anlayışa kavuşmuştur (Özel, 2007: 58).

2.1. Yerelleşmenin Etkileri

Yerel yönetimlerin yetkilerinin artırılmasıyla insan hakları, demokrasinin ve toplumsal yapının güçlenmesinde yerelleşmenin etkileri gözlenmektedir. Global bir değer olarak kabul edilen yerelleşmenin siyasal gücün tek elde toplanmasını önleyeceğini ve böylece yerel demokrasiyi güçlendirecek etkilere sahip olacaktır. Yerelleşme, yerel demokrasiyi güçlendirmek için çok önemli bir etkiye sahiptir. Yerelleşme bir yandan demokrasinin gelişmesini katkı sağlayacak olan halkın yönetime katılmasını sağlayacak etkiye sahipken diğer taraftan da yerel tiranlığı ve despotizmi de ortaya çıkarabilecek etkileri vardır. Yerelleşmeyle birlikte yerel kuruluşların işi benimsemesi, işin yöreye has özelliklerinin yakından tanınması, mal ve hizmetlerin zamanında gerçekleştirilmesi, planlama kolaylıkları, esneklik ve bireylerin etkili katılımı sağlanabilir (Bildirici, 2010: 42-43).

3. BÖLGE KAVRAMI

Bölge kavramına değişik açılardan bakılarak farklı tanımlamalara ulaşılabilmektedir. Bir bölge ekonomik, sosyal ve kültürel açıdan homojen bir mekân parçası olarak görülebileceği gibi, işlevsel açıdan bütünlük gösteren birimler de bölge olarak adlandırılabilir (Sevinç, 2011: 9). Küresel anlayışta ise bölge, ilişki ağı ile belirlenen, mekânsal süreklilik koşulu olmayan yerellerin oluşturduğu, uluslararası ilişkilere doğrudan açılan, sınırları değişken bir birimdir. İlişkiler ağının niteliği ve ilişkilerin yoğunluğu yerelin, dolayısıyla bölgenin gelişmişliğini belirler. Bu durumda, yerel dinamikler ekonomik kalkınmanın ve bölgesel gelişmenin itici gücüdür. Yerel, küresel ekonomide bir aktör olarak, kırsal bir sanayi bölgesi olabileceği gibi, geniş bir nüfus-hizmet-üretim yığılmasına sahip bir metropoliten de olabilir (Apan, 2004: 40).

3.1. Bölgesel Kalkınma

Bölgesel kalkınma kavramı bölgesel dengesizlik sorunuyla ortaya çıkmış, bu yüzden de geri kalmış bölgelerin çeşitli biçimlerde geliştirilmesini ifade etmektedir. Bölgelerarası gelişme farklarının temel nedeni, gelişme sürecine yön veren iktisadi ve sosyal faktörlerin ülke üzerine farklı yoğunluklardaki dağılımıdır. Bir diğer neden ise küreselleşmeyle birlikte ulusal politikaların etkisiz hale gelmesiyle, uluslararası gündemde iki hedefin ön plana çıkmış olmasıdır. Bunlar yaşam kalitesini iyileştirilmesi ve yoksulluğun azaltılmasıdır. Bunlara, nüfus artışı, iç göç, tarihsel ve coğrafi nedenler de ek olarak gösterilebilir (Uzay, 2005: 15-16). Bölgesel kalkınmayla hedeflenen, bölgesel düzeyde var olan sosyo-ekonomik ve kültürel anlamda dengesizlikleri sona erdirmek, bölge içerisinde yer alan illerin kalkınmışlık farklarını minimum düzeye ulaştırılması ve iller arasında dengeli bir kalkınma politikasını hakim kılmaktır (Öztürk ve Çolakoğlu, 2015: 329).

3.2. Bölgesel Kalkınma Politikaları

Küreselleşmeyle beraber bölgeler ön plana çıkmış, bölgelerin yükselen değeri ve küresel rekabette farklılaşmanın ve üstünlüğün giderek zorunlu hale gelmesiyle birlikte, ülkelerde bölgesel ekonomik farklılıkların oluşmasına yol açmış olup, bu durum bölgeler arasında eşitsizliğin giderilmesine yönelik politikaların uygulanmasında kullanılan araçlarda önemli değişimleri beraberinde getirmiştir. Bu gelişmeler karşısında ülkelerin bölgesel kalkınma politikalarını, Geleneksel Bölgesel Kalkınma Politikası ve Yeni Bölgesel Kalkınma Politikası olarak iki ayrı örgütlenme modelleri almıştır (Budak ve Eroğlu, 2013: 67; Dede, 2009: 2).

Geleneksel Bölgesel Kalkınma Politikalarının hedefi gelişmişlik seviyesi düşük düzeyde bulunan bölgelerin refah seviyelerini yükseltilmesi ve sürdürülebilir bazda büyümeyi hedefinin

gerçekleştirilmesini sağlamaktır. Geleneksel bölgesel politikalarda öne çıkan özellik, bölgeler arasında var olan gelişmişlik seviyesini azami düzeye ulaştırılması ve bölgesel istikrarın gerçekleştirilmesinde yer idarelerin yerine merkezi yönetime iş düşmesidir (Deviren ve Yıldız, 2014: 26).

Geleneksel bölgesel politikaların yetersizliği ve dünya genelindeki bölgede yaşanan hızlı değişimler bölgesel kalkınma politikalarında değişime neden olmuştur. Yeni bölgesel kalkınma politikalarına göre, ekonomik kalkınmayı oluşturan tüm öğelerin bir arada var olabildikleri ve ekonomik kalkınmanın tam anlamıyla gerçekleştiği ölçeğin "bölge" olduğu ve dolayısıyla da ekonomik politikaların öncelikli odağının "bölge" olması gerektiğini savunmuştur (Erkut ve Gönül, 2010: 379-381)

3.3. Bölgesel Kalkınma Ajansları

Bölgesel Kalkınma Ajansları, merkezi hükümetin dışında bağımsız bir idari otorite tarafından sınırları belirli olan bir bölgenin sosyo-ekonomik gelişmesini canlandırmak ve böylece ekonomik kalkınmaya katkı sağlamak amacıyla 1930'lu yıllardan itibaren kurulmuşlardır. Bölgesel Kalkınma Ajansları'nın dünyadaki ilk örneği 1933 yılında ABD'de kurulan "Tennessee Valley Authority (TVA)"dir (Berber ve Çelepci, 2005: 150). 1950'li yıllardan itibaren Fransa, Belçika, Avusturya, İrlanda ve Kuzey Amerika Ülkelerinde; 1950 ve 1970 yılları arasında ise Hollanda, İngiltere, Almanya ve İtalya'da Bölgesel Kalkınma Ajansları faaliyetlerine başlamıştır. Avrupa Birliği'nin bölgesel dengesizliği azaltmaya yönelik bölgesel kalkınma fonlarını teşvik etmesiyle beraber Danimarka, Finlandiya, Yunanistan ve İspanyada 1980'li yıllarda, Estonya, Letonya, Slovakya, Polonya, Litvanya, Çek Cumhuriyeti, Portekiz, Bulgaristan ile Slovakya'da ise 1990'lı yıllardan itibaren Bölgesel Kalkınma Ajansları kurulmuştur (Akbulut ve Göküş, 2017: 82). 1991 Yılında Brüksel'de kalkınma ajanslarını bir çatı altında birleştirmek için "Avrupa Kalkınma Ajansları Birliği (EURADA – European Association of Development Agencies)" faaliyetlerine başlamıştır (Tamer, 2008: 8-9). EURADA (Avrupa Kalkınma Ajansları Birliği), BKA'ların kendi içerisindeki iş birliğini artırmaya ve yeni kurulan bölgesel kalkınma ajanslarına mali ve teknik konularda destek sağlatılmasına. AB finansal destek programları hakkında bilgilendirme ve danışmanlık hizmeti sunması ve en önemlisi bölgesel farkları ortadan kaldırmaya yönelik hedef ve faaliyetlerde bulunmasıdır. Özellikle Avrupa ülkelerinde bulunan Bölge Kalkınma Ajansları dâhil olmak üzere yaklaşık 150 üyesinin bulunduğu EURADA, BKA'ların bir üst yapılanması şeklinde ifade edilebilir (Kılıç, 2014: 107).

Ülkeden ülkeye farklılıkları olmasına rağmen kurumsal bir kimliğe sahip olması, bölgesel gereksinimleri karşılayabilecek sistemleri en kısa sürede kurması, siyasi otoriteye karşı özerk ve yarı-özerk örgütlenme biçimine sahip olması gibi ortak özellikleri bulunan bölgesel kalkınma ajansları ayrıca her zaman değişime ve yeniliğe açık bir yapıya sahip olması gibi özelliklere de sahiptir (Karaca, 2013: 100).

Avrupa Birliğine uyum süreciyle beraber üye olacak ülkelere bölgesel bazı politikaları hayata geçirmesini istemesi ve kendi mevzuatını AB mevzuatıyla uyumlaştırılması öne sürmesi ülkemizde bölgesel kalkınma politikaları ve araçlarını yeniden ele alınması gerekliliğini ortaya çıkarmıştır (Akbulut ve Göküş, 2017: 82).

Kalkınma ajansları ile ilgili düzenleme 08.02.2006 tarihli ve 26074 sayılı Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe giren 5449 sayılı kanunla olmuştur. Bu kanuna göre Bölgesel Kalkınma Ajansları'nın idari yapısı "Kalkınma Kurulu, Yönetim Kurulu, Genel Sekreterlik, Yatırım Destek Ofisleri" olmak üzere dört birimden meydana gelmektedir.

Ülkemizde 5449 sayılı Kanunun kabulünden sonra 6 Temmuz 2006 tarih ve 26220 sayılı Resmi Gazete 'de yayımlanan "Bazı Düzey 2 Bölgelerinde Kalkınma Ajansları Kurulmasına Dair Bakanlar Kurulu Kararı" ile Adana ve Mersin illerini kapsayan Çukurova ve İzmir ilini kapsayan İzmir bölgelerinde Kalkınma Ajansları kurulmuştur. 22 Kasım 2008 tarihli Resmi Gazete 'de yayımlanan 10 Kasım 2008 tarih ve 2008/14306 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile İstanbul, Samsun, Diyarbakır, Konya, Erzurum, Gaziantep, Mardin ve Van illerinin merkez olduğu, 23 ile hizmet edecek sekiz kalkınma ajansı daha kurulmuştur. 25 Temmuz 2009 tarih ve 27299 sayılı Resmi Gazete de yayımlanarak yürürlüğe giren 2009/15236 sayılı Bakanlar Kurulu kararı ile Tekirdağ, Balıkesir, Denizli, Kütahya, Bursa, Kocaeli, Ankara, Isparta, Hatay, Nevşehir, Kayseri, Zonguldak, Kastamonu, Trabzon, Kars, Malatya illerinin merkez olduğu 55 ile hizmet edecek 16 tane daha Kalkınma Ajansı kurulması kararlaştırılmıştır. Böylece ülkemizde Kalkınma Ajansları sayısı 26'ya yükselmiştir (Arslan, 2010: 99).

4. BÖLGESEL KALKINMA AJANSLARI VE YERELLEŞME

İkinci Dünya Savaşı sonrasında dünyanın yeniden şekillendirildiği yıllarda, yerel kalkınma girişimleri, devletin belirli bir sektöründe bütünsel bir planlamanın yanı sıra önerilen bir yaklaşımdı. Bu anlamda

yerel, hem ekonomik hem de siyasal eylemin mekânı haline gelmiştir. Neoliberal dönemde de yerel kalkınma, devletin ekonomik alandan elini çekmeye başlamasıyla birlikte merkezi yönetimlerin gücünü azaltmasıyla yerelleşme politikaları uygulamaları yürütülmeye başlanmıştır. Bölge de, yerel kalkınmanın yeni orta düzey kademelerinden biri olarak ortaya çıkmıştır. Ulusal kalkınma anlayışından zamanla yereli ve bölgeseli ön plana çıkararak bir anlayışa geçilmesiyle beraber, devletin direkt karar verme aşamasındaki yerleri gittikçe azalma eğilimi gösterirken bunların yerine ulusüstü örgütlerin direkt yol gösterdiği yeni bir süreç almıştır. Bilhassa Batı Avrupa Ülkelerinde farklı düzeylerde örgütlenmiş bölge planlama birimleri üzerine kurulan yerelleşme politikası varlığını göstermeye başlamıştır (Çiner, 2013: 2-12).

1980'li yıllardaki yerelleşme politikaları, bölgeselleşme politikalarıyla beraber yeni bir düzen içerisinde önemli bir ivme yakalamıştır. 1980-1990'lı yılları içerisinde yeni sağın yerelleşme politikalarının sonucunda küresel sermaye yerel yönetimleri kendisine ortak olarak belirlemiş, 1990'lı yıllarda ise yerelleşme söylemiyle gündemde olan Bölgesel Kalkınma Ajansları'nı yeni ortak olarak belirlemiştir. Yeni sağın yerelleşme politikaları, bir taraftan merkezin yerele müdahalesini olanaklı kılmakta ve artırmakta, diğer taraftan da yerel güç ilişkilerini yeniden üretmektedir. Bu yerellik anlayışı çevresinde "merkezi müdahale, kendi örgütlerini 'yerel güç odakları' etrafında daha etkin kılmıştır. Yerel güç odakları da merkezin sağladığı düzenleme ve donanım gücü donanımlarını artırma olanağına sahip olmuştur (Karasu, 2009: 3-7).

Kalkınma ajansları daha çok yerelleşme çabaları çerçevesinde merkezi yönetim karşısında bölgesel ve yerel birimlerin yönetsel açıdan güçlendirilmesini ifade eden anlayışın bir sonucu olarak gündeme gelen oluşumlardır. Bu oluşumların bir bölgenin istihdam gücünün, ekonomik performansının ve uluslar arası rekabet gücünün artırılmasında ve bu yolla da ülkenin ekonomik performansının artırılmasında önemli katkıları olduğu ifade edilmektedir. Bölgesel düzeyde gerçekleşen yerelleşme politikalarının en önemli aracı olan Bölgesel Kalkınma Ajansları'nın ayrıca yerel yapının tanımlanmasında, yerel ihtiyaçların tespiti ve karşılanmasında etkin olmakla birlikte bu ihtiyaçları karşılayabilecek diğer organlarla iletişime geçme konusunda da etkin oldukları iddia edilmektedir (Emini ve Görün, 2013: 86). Bu gelişmeler ışığında Kalkınma ajansları, merkezi yönetimle hükümetin müdahalesi çerçevesinde olan tavandan tabana yaklaşımı yerine, yerel, bölgesel, ulusal ve uluslararası kurum ve kuruluşların katılımıyla gerçekleşecek bir süreç olarak ortaya çıkmaktadır. Bölgesel kalkınma anlayışında yaşanan bu değişimle beraber, bölgede var olan tabii, ekonomik, kültürel ve teknolojik kaynakların kullanılması yoluyla, yerel fırsatlardan en üst düzeyde yarar sağlanması amaçlanmaktadır. Bu amaç doğrultusunda yerel yönetimler, yerel politikacılar, yerel istihdam büroları, eğitim ve öğretim kurumları, STK'lar, işletmeler, öz kaynak ve yerel girişimciliğin öne çıktığı KOBİ'leri ve finans çevreleri, gibi aktörleri bir arada çalıştırmaktadır. Bu yaklaşım, bölgesel kalkınmanın en önemli başarı faktörleri arasında yer alan yerelleşme mekanizmasını güçlendirmekte ve bölgede yer alan kaynakların daha etkin ve verimli kullanımını mümkün kılmaktadır (Taşlıyan ve Korkmaz, 2014: 24).

4.1. Dünyada Meydana Gelen Yerelleşme Süreci ve Bölgesel Kalkınma Ajansları

Dünyada yaşanan değişim rüzgârına kayıtsız kalmak istemeyen ülkeler, sosyo-ekonomik ve siyasi yapılarında bir takım değişimleri gerçekleştirmekte, özellikle son dönemde dünya genelinde büyük bir ivme yakalayan yerel ve bölgesel oluşumların gerisinde kalmamak amacıyla bölgelerin rekabet edebilirliğini hayatta tutmak ve kalkınmayı sağlamak üzere bölgeselleşme ve yerelleşme politikalarına hız vermektedirler (Öztürk ve Çolakoğlu, 2015: 324). Gerçekleşen tüm bu gelişmelerle beraber ulus – devlet, ekonomi ve savunma düzeyindeki birtakım görev ve yetkilerini bölgesel kurallara ve uluslararası antlaşmalara göre yeniden düzenlemek ve yaşanan bu gelişmeler neticesinde ülke içi politikalarını bölgesel ve uluslararası otoritelerin yöntemleri doğrultusunda tespit etmek zorunda kalmıştır. Dünya ekonomisindeki gitgide yükselen yerelleşme eğilimleriyle kentsel ekonomiler olgusu, geleneksel kalkınma anlayışını ve bununla birlikte kalkınma araçlarını da değiştirmektedir (Vurucu, 2013: 41). Yaşanan tüm gelişmelerle beraber devletin görev ve yetkilerinin azaltılması ve ekonomik kalkınmanın merkez çıkışlı yani yukarıdan aşağıya bir anlayışla değil aşağıdan yukarıya diğer ifadeyle adem-i merkeziyetçi bir yapıya doğru gidilerek merkeziyetçiliğin yerini yerelleşme ve bölgecilik anlayışına uygun daha demokratik yapılar almıştır (Gitmez, 2013: 22-116). Buna bağlı olarak özellikle 1980'li yıllardan itibaren dünya ekonomisinde küreselleşme ve yerelleşme dinamiklerinin gelişmesi ve yayılmasıyla beraber, bölgesel kalkınma politikaları direkt olarak devlet desteklerinden önce işgücü, yaşam koşulları, yatırım iklimi gibi mekânın özelliğini artırıcı alternatif yatırımlara ve içsel gelişmeye daha çok önem vermiştir. Daha önceleri bölgesel kalkınma politikaları yalnızca pazara, işgücüne ve hammaddeye olan mesafeyi dikkate alırken, yeni bölgesel politikalar ise sosyal ilişkiler, normlar ve kurumlardan oluşan bir yapıyı dikkate almıştır (Övgün, 2009: 233). Bu sorgulama sonucunda

geleneksel politikalar terk edilerek özellikle 1980'li yılların ikinci yarısından itibaren tabandan tavana kalkınma politikaları uygulamaya konulmuştur. Kalkınma politikalarında izlenen tabandan tavana yönetim tarzı, Bölgesel Kalkınma Ajansları gibi yerel kurumların önemini artırmış ve Bölgesel Kalkınma Ajansları bu anlayışta örnek model teşkil etmeye başlamıştır (Emini ve Görün, 2013: 88-89). Bu gelişmeler ışığında Avrupa Birliği, geleceğin birleşik Avrupa'sını gerçekleştirebilmek için yerelleşme ve bölgeselleşmenin yaygınlık kazanması amacıyla çalışmaları genişletmiş ve kalkınmada önemli olan hızlı karar alma ve uygulama; yeniliklere, değişimlere açık olma ve uyum sağlama; etkileşim ve işbirliğine önem verme ve çok yönlü düşünebilme esaslarına göre Bölgesel Kalkınma Ajansları'nın yapısını şekillendirmiştir (Akbulut ve Göküş, 2017: 83-84; Öztürk ve Çolakoğlu, 2015: 323).

4.2. Türkiye'de Meydana Gelen Yerelleşme Süreci ve Bölgesel Kalkınma Ajansları

Türkiye'de 1980'li yıllardan itibaren, dünya genelinde etkili olan küreselleşme süreci ve bu sürecin beraberinde getirdiği yeni ekonomik düzen anlayışı, kamu yönetimi ve onun ayrılmaz bir bütünü pozisyonunda bulunan yerelleşme ve bölgeselleşme politikalarını yakından etkilemiştir. Bu etkileşim, Avrupa Birliği'ne uyum sürecini yaşayan Türkiye için yerel yönetimler reformu olarak adlandırılan bir dizi yasalarla değiştirilmesi ve düzenlenmesi zorunlu olan yerelleşme ve bölgeselleşme politikalarını gündeme getirmiştir (Övgün, 2009: 238).

Türkiye'de özellikle son yıllarda 5302 Sayılı İl Özel İdaresi Kanun, 5393 Sayılı Belediye Kanun, 5449 Sayılı Kalkınma Ajansları Kuruluşu, Koordinasyonu ve Görevleri Hakkında Kanun ve 6360 Sayılı On Dört İlde Büyükşehir Belediyesi ve Yirmi Yedi İlçe Kurulması İle Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun yerelleşme reformları kapsamında hazırlanmış kanunlardır (Kılıç, 2014: 36).

6360 sayılı Kanunla, mali konularda getirilen değişiklikle Büyükşehir belediyelerinin gelirlerindeki artışa bağlı olarak kalkınma ajanslarının gelirlerinde de belli bir artışın olması beklenmekte ve bu gelişme ışığında ajansların yereldeki kurum ve kuruluşlara proje karşılığında kullandırılan fon miktarlarında yükselme meydana gelecektir (Zengin, 2014: 351; Yılmaz, 2012: 6). 6360 sayılı yasa bağlamında artık Türkiye, yönetsel bakımdan büyükşehir olmayan il özel idareli ve il özel idaresiz ama büyükşehirli olmak üzere farklı bir yapılanmaya girmiş ve AB üyeliği sürecinde bugüne kadar Düzey 2 bölgeleri kalkınma ajanslarıyla ve Düzey 3 bölgesi de iller bazında hayata geçmiştir. Ancak eksik kalan Düzey 1 sınıflandırması da büyükşehirleşmeyen 51 il özel idaresiyle hayata geçebilecektir. Böylece adaylık sürecinin de etkisiyle Türkiye bölgeselleşme konusunda tam anlamıyla NUTS (Avrupa Birliğinde İstatistik Bölge Birimleri Sınıflandırması) sistemine uygun bir yapıya bürünmüş olacaktır (Övgün, 2013: 800-806)

5302 Sayılı İl Özel İdaresi Kanunu'nun 6. maddesinde yer alan "il özel idaresi hizmetleri, vatandaşlara en yakın yerlerde ve en uygun yöntemlerle sunulur", ibaresi Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı'nın 4. maddesinin 3. bendinde yer alan "Kamu sorumlulukları genellikle ve tercihen vatandaşa en yakın olan makamlar tarafından kullanılacaktır" hükmüyle örtüşmektedir. 5302 sayılı Kanun'da yapılan değişiklikle kesinleşen il genel meclisi karar özetleri toplantıyı izleyen en geç yedi gün içinde çeşitli yollarla halka duyurulması, Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı'nın hizmetlerde yerindelik kontrolünün yerel meclislere ait olmasına ilişkin ilgili temel ilkeleriyle bu haliyle uyumlu olup, il özel idarelerinin yerelleşmesi açısından önem arz etmektedir (Demirel, 2014: 177-180).

5393 sayılı Belediye Kanunu ile birlikte Avrupa Birliği'ne uyum sürecinde yerellik ilkesi kapsamında gerçekleşen yerelleşme reformlarıyla birlikte, belediyelerin merkezi yönetim tarafından görülmesi gereken bazı hizmetlerin yerel yönetimlere aktarımı söz konusu olmuş ve yerel yönetimlerin görev ve yetki alanları genişletilmiştir (Kılıç, 2014: 50). Belediye Kanununun 76. maddesi ile kurulması zorunlu olan kent konseyleri özellikle binyıl kalkınma hedeflerinin yönetişimci bir anlayışla birlikte uygulanmasında önemli aktörler olarak değerlendirilmektedir. Gerek yerel gündem 21 ortağı olan kentlerde gerekse ortak olmayan kentlerdeki kent konseyleri aracılığı ile binyıl kalkınma hedeflerinin yerelleştirilmesi, bölgeselleşmesi ve uygulamalarının yaygınlaştırılması amaçlanmıştır (Eroğlu ve Aslan, 2013: 6). Kalkınma ajanslarının vizyonu " kalkınma sürecinde yerel dinamiklere öncülük eden, yenilikçi bir ajans olmak", misyonu ise, "işbirliği kültürünün geliştirilmesini ve potansiyellerin akılcı değerlendirilmesini koordine ederek bölgesel kalkınmayı sağlamak"tır. Bu açıdan kalkınma ajanslarının vizyon ve misyonları binyıl kalkınma hedeflerinin yerelleştirilmesi, bölgeselleşmesi açısından önemlidir (Akyıldız, 2013: 124). Kent konseyleri Kalkınma Ajansları'nın doğru çalışmasında, bilgi akışının sağlanmasında da önemli rol oynayacaklardır (Büyükgöç, 2011: 337).

5302, 5393 ve 6360 sayılı kanunlar, 2006 yılında yapılmış olan ve kalkınma ajansları adıyla yönetsel sistemimize yeni bir birimi getiren kanunla birlikte değerlendirildiğinde, kamu yönetimi sistemimizde

yerelleşme ile birlikte bölgeselleşme konusunda da bir takım değişikliklerin yaşandığı ve bundan sonra da yaşanacağı görülmektedir (Övgün, 2013: 804).

5. SONUÇ

Yirminci asrın son dönemlerinde büyük bir ivme yakalayan bilgi ve iletişim teknolojilerinin neticesinde hızla büyüyen ve gelişen küreselleşme süreci; ulus devletlerinin ülke içindeki politikalarının tayin edilmesinde sahip oldukları etkiyi önemli düzeyde azaltarak, devletin sahip olduğu politika tayin etme sorumluluğunu, uluslararası kuruluşlarla, bölgesel birlikler ve yerel yönetim kuruluşlarıyla beraber paylaşmasını gerekli hale getirmiştir. Küreselleşme sürecinin meydana getirdiği değişimlerden birisi olan yerelleşme de küreselleşmeyle gelişmiş ve ulus devletlerinin bağımsızlık sınırlarının yeniden tanımlandığı, yerelleşmenin önemli hale geldiği yeni bir siyasal-yönetsel ve kültürel yapının oluşmasına da etki etmiştir. Yerelleşmenin etkisiyle yukardan aşağıya olan merkezi yönetim anlayışından aşağıdan yukarıya olan ademi-i merkezîyetçi anlayışa geçilmesi ve bu anlayışla beraber tabandan tabana politikalarının yerini tabandan tabana politikalarının alması yerel ve bölgesel kalkınma politikaların önem kazanmasına neden olmuş ve kalkınma politikalarında izlenen tabandan tabana yönetim tarzı, daha çok yerelleşme çabaları çerçevesinde merkezi yönetim karşısında bölgesel ve yerel birimlerin yönetsel açıdan güçlendirilmesini ifade eden Bölgesel Kalkınma Ajansları'nı bu anlayışta önemli aktör konumuna getirmiştir.

Bölgesel düzeyde gerçekleşen yerelleşme politikalarının en önemli aracı olan Bölgesel Kalkınma Ajansları, bölgelerarası gelişmişlik farklarının giderilmesinde, bölgesel/yerel kalkınmanın hızlandırılmasında, bölgesel potansiyel ve dinamiklerin harekete geçirilmesinde, büyümenin etkilerinin tabana yayılmasında, gelir dağılımının düzeltilmesinde, bölgesel eşitsizliklerin giderilmesinde ve sürdürülebilir kalkınmanın sağlanmasında ve özellikle bu süreçte yerel aktörler dahil diğer bölgesel aktörlerinde katılımıyla beraber sürdürülebilir kalkınmayı sağlamak ve yerel potansiyelleri etkin ve verimli bir şekilde harekete geçirmeyi ana amaç olarak benimsemiş kuruluşlardır.

Sonuç olarak küreselleşme ve yerelleşme sürecinin getirdiği yeni düzen içerisinde merkezi yönetim birimleri karşısında yerel ve bölgesel birimlerim idari anlamda güçlendirilmesi için kurulan Bölgesel Kalkınma Ajansları, kurulu oldukları bölgelerinin sadece ulusal değil küresel düzeyde de rekabet etmesini sağlayacak gerekli düzenlemeler ivedilikle yapılmalı ve ekonomik kalkınma içinde, bu ajanslar önem arz eden yerlerini almalıdır.

KAYNAKÇA

- Akbulut, MUF. & Göküş, M. (2017). "Küreselleşme ve Yerelleşme Sürecinde Bölgesel Kalkınma Ajansları", Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu Dergisi, 20(1): 81-84.
- Akyıldız, F. (2013). "Binyıl Kalkınma Hedefleri ve Kalkınma Ajansları" (Ed. Mustafa Ökmen, Güven Şeker, Fatih Yaman), Küreselleşme-Yerelleşme Sarmalında Kalkınma Ajansları, ss.124, Orion Kitapevi, Ankara.
- Apan, A. (2004). "Bölge Kavramı ve Bölgesel Kalkınma Ajansları", Çağdaş Yerel Yönetimler Dergisi, 13(4):40.
- Arslan, E. (2010). "Kalkınma Ajansları ve Kalkınma Ajanslarının Türkiye Ekonomisine Beklenen Katkıları", Kamu-İş Sendikası Dergisi, 11(3): 99.
- Berber M. & Çelepci, E. (2005). "Türk Bölgesel Kalkınma Politikalarında Yeni Arayışlar: Kalkınma Ajansları ve Türkiye'de Uygulanabilirliği", Doğu Karadeniz Bölgesel Kalkınma Sempozyumu-13-14 Ekim 2005, ss.150, Trabzon, <http://www.metinberber.ktu.edu.tr/linkler/kajans.pdf>, Erişim Tarihi: 09.02.2015.
- Bildirici, SS. (2010). "Küreselleşme, Yeni Dünya Düzeni ve Yerelleşme İlişkisi", (Ed. Mustafa Talat, Bülent Kara), Dünyadan Bugüne Küreselleşme Yerelleşme ve Türkiye, Gazi Kitapevi, Ankara.
- Budak, T. & Eroğlu, O. (2013). "Bölgesel Kalkınma Ajanslarının Denetiminde Sayıştay'ın Rolünün Değerlendirilmesi", Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 18(2):67.
- Büyükgenç, Ö. (2011). "Kent Konseylerinin Kurumsallaşması ve Sürdürülebilirliği", Kent Konseyleri Sempozyumu Bildiri Kitabı, 6-7 Mayıs, ss.337, Bursa. <http://www.bursakentkonseyi.org.tr/userfiles/file/sempozyum.pdf>, Erişim Tarihi: 17.11.2015.

- Çiner, CU. (2013). "Sosyo-Ekonomik Bölgeselleşme ve Bölgesel Kalkınma" (Ed, Mustafa Ökmen, Uluç Çağatay, Ayşe Berna Görmez), Küreselleşme-Yerelleşme Dikotomisinde, Yerel ve Bölgesel Kalkınma- Kamu Yönetimi Perspektifi, ss.2-12, Orion Kitapevi, Ankara.
- Dede, A. (2009). "AB Uyum Sürecinde Kalkınma Ajansları ve Mevlana Kalkınma Ajansı", ss.2, <http://www.kto.org.tr/dosya/rapor/mevka.pdf>, Erişim Tarihi: 26.03.2015,
- Demirel, S. (2014). "Yeni Yönetimin Ana Unsurları: Yerelleşme, Demokratikleşme ve İl Özel İdaresi", Muş Alparslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 2(2):177-180.
- Deviren, VN & Yıldız, O. (2014). "Bölgesel Kalkınma Teorileri ve Yeni Bölgeselcilik Yaklaşımının Türkiye'deki Bölgesel Kalkınma Politikalarına Etkileri", Akademik Bakış Dergisi, (44): 26.
- Emini, TF & Görün, M. (2013). "Türkiye'de Faaliyet Gösteren Bölgesel Kalkınma Ajanslarının Vizyon ve Misyon Bildirimlerinin Analizi" (Ed, Mustafa Ökmen, Uluç Çağatay, Ayşe Berna Görmez), Küreselleşme-Yerelleşme Dikotomisinde, Yerel ve Bölgesel Kalkınma- Kamu Yönetimi Perspektifi, ss.86-89, Orion Kitapevi, Ankara.
- Erkut, G. & Gönül, D. (2010). "Türkiye'de ve Dünyada Bölge Planlama Politikalarının Evrimi ve İzmir Kalkınma Ajansı Deneyiminden Yansımalar"(Edit: Birol Akgül ve Nispet Uzay), Türkiye'de Bölgesel Kalkınmanın Yeni Örgütleri Kalkınma Ajansları, ss.379-381, Ekin Yayınevi, Bursa.
- Eroğlu, HT & Aslan, S. (2013). "Binyıl Kalkınma Hedeflerinin Yerelleştirilmesi ve E-Yönetişim Kapsamında Kent Konseylerinin Rolü ve İşlevsellikleri Üzerine Bir Değerlendirme" (Ed. Yakup Bulut, Veysel Eren, Sedat Karakaya, Abdullah Aydın), Kuramdan Uygulamaya Yerel Yönetimler ve Kentsel Politikalar, ss:6, Pegem Akademi, Ankara, Türkiye
- Gitmez, E. (2013). "Yeni Bir Ekonomik Kalkınma Modeli Olarak Kalkınma Ajansları: Karacadağ Kalkınma Ajansı Örneği", Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Diyarbakır.
- Karaca, Y. (2013). "Yönetişim Perspektifinden Kalkınma Ajansları: Ankara ve Güney Ege Kalkınma Ajansı Örnekleri", Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Aydın.
- Karasu, K. (2009). "Yerelleşme Söylemi ve Bölgesel Kalkına Ajansları", Memleket Siyaset Yönetim Dergisi, Cilt: 4(11): 3-7.
- Kılıç, B. (2014). "Bölgesel Kalkınmada Aracı Kurumlar Olan Kalkınma Ajanslarının Türk İdari Teşkilatı İçerisindeki Konumu", Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum.
- Övgün, B. (2009). "Bir Politika Transferi Örneği: Bölge Kalkınma Ajansları" Ankara Üniversitesi Siyasal Bilimler Fakültesi Dergisi, 62(3): 233-238.
- Övgün, B. (2013). "İl Özel İdarelerinden Bölge Özel Yönetimlerine" (Ed. Yakup Bulut, Veysel Eren, Sedat Karakaya, Abdullah Aydın), Kuramdan Uygulamaya Yerel Yönetimler ve Kentsel Politikalar, ss.800-806, Pegem Akademi, Ankara.
- Özel, M. (2007). "Bir Yerelleşme Biçimi Olarak Özelleştirme, Rekabetle İlişkisi ve Yerel Yönetimlerde Uygulamaları" Yönetim ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi, (8): 58.
- Öztürk, B. & Çolakoğlu, E. (2015), "Bölgesel Kalkınma Yönünden Kalkınma Ajanslarının Türk İdari Teşkilatı'ndaki Konumu", Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, 29,(2):323-329.
- Resmi Gazete, "5449 Sayılı Kalkınma Ajanslarının Kuruluşu, Koordinasyonu ve Görevleri Hakkında Kanun",<http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2006/02/20060208-1.htm>, Erişim Tarihi: 22.08.2015.
- Tamer, A. (2008), "Kalkınma Ajanslarının Türk Hukuk Sistemindeki Yeri", DPT Uzmanlık Tezi, Yayın No: DPT: 2757, ss.8-9, Bölgesel Gelişme ve Yapısal Uyum Genel Müdürlüğü.
- Taşlıyan, M. & Korkmaz, H. (2014). "Bölgesel Sorunların Çözümü ve Kalkınmada Bölgesel Kalkınma Ajanslarının Önemi: DOĞAKA, İKA ve ZEKA Örneği", Karadeniz Sosyal Bilimler Dergisi, 6(10): 24.
- Uzay, N. (2005).,Bölgesel Gelişmişlik Farklarının Giderilmesi ve Bölgesel Kalkınma Ajansları, Seçkin Yayıncılık, 1.Baskı, Ankara.

- Yılmaz, C. (2012). "Yerel Yönetimlerin Başarısının En Önemli Ön Şartı Kentlerin Ekonomik Gelişimidir, Yeni Büyükşehir'e Doğru", Türkiye Belediyeler Birliği Dergisi, (774-775): 6.
- Vurucu, AN. (2013). "Bölgesel Kalkınma Ajansları ve Bölgesel Eşitsizlik Üzerine Etkisi", Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Kültür Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Zengin, G. (2014). "Etkinlik ve Demokrasi Açmazında, 6360 Sayılı Kanun: Merkezîyetçi-Yerelleşme Anlayışının, Yerel Özerklik Üzerine Etkileri", (Ed. Fatma Neval Genç), Kamu Yönetiminde Değişim, ss.351, Kayfor Xıı Bildiriler Kitabı, Aydın.